

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІНАНСОВЕ ПРАВО»**

Харків
2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ І ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІНАНСОВЕ ПРАВО»**

**для студентів 3 курсу
денної форми навчання
галузі знань 08 «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»**

**Харків
2025**

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Фінансове право» для студентів 3 курсу денної форми навчання галузі знань 08 «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад.: О. О. Дмитрик, М. І. Дамірчиєв, А. М. Котенко та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2025. 74 с.

Укладачі:

О. О. Дмитрик,
М. І. Дамірчиєв,
О.Є. Деменко,
К. В. Єфремова,
А. М. Котенко,
Н. А. Маринів,
Л. В. Товкун,
М. С. Шаренко,
К.Ю. Галинська,
А. С. Овчаренко,
О. К. Паращенко,
К.Л. Павлуненко.

Затверджено на засіданні кафедри фінансового права
(протокол №11 від 26.06.2025 р.)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальний розрахунок годин лекцій, семінарських занять, самостійної роботи	5
Опис предмета курсу	7
Програма навчальної дисципліни.....	7
Завдання для практичних занять і самостійної роботи.....	14
Поточний та підсумковий контроль знань студентів.....	59
Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів	60
Критерії оцінювання результатів навчання	60
Шкала підсумкового педагогічного контролю.....	73

ВСТУП

Метою вивчення навчальної дисципліни «Фінансове право» є формування системи теоретичних знань про правове регулювання фінансових відносин в Україні, їх взаємозв'язок зі змінами, що відбуваються у фінансовій системі держави в умовах сьогодення; формування системи поглядів на механізм правового регулювання фінансів, публічної фінансової діяльності, фінансової системи, фінансового контролю, валютних, грошових, бюджетних, податкових та інших фінансових відносин в Україні; вироблення основних умінь і навичок застосування фінансового законодавства, активізація аналітичної діяльності студентів, а також практичних навичок діяльності правника.

Завдання навчальної дисципліни «Фінансове право» полягає у:

- формуванні системи теоретичних знань про фінансове право, фінансове законодавство, їх змістовне наповнення;
- опануванні інструментарію й базових фінансово-правових категорій;
- набутті знань про повноваження органів, що здійснюють фінансову діяльність, та права і обов'язки інших учасників фінансових правовідносин;
- аналізі прикладних проблем фінансово-правового регулювання;
- оволодінні навичками застосування фінансового законодавства.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
	Усього	У тому числі		
		Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
Модуль 1. Основи фінансового права				
Тема 1. Фінансове право в системі права	7	1	2	4
Тема 2. Фінанси і фінансова система	7	1	2	4
<i>Разом</i>	14	2	4	8
Модуль 2. Грошове та валютне право				
Тема 3. Грошовий обіг як об'єкт фінансово-правового регулювання	6	2	2	2
Тема 4. Правове регулювання платіжних систем	5	1	2	2
Тема 5. Цифрові фінанси	7	1	2	4
Тема 6. Правове регулювання обігу валютних цінностей	6	1	2	2
Тема 7. Фінансово-правове регулювання обігу віртуальних активів	6	2	2	2
Тема 8. Банківська система і банківське регулювання	6	2	2	2
Тема 9. Контроль і нагляд у сфері грошового обігу та обігу валютних цінностей.	6	1	1	4

Фінансовий моніторинг				
Тема 10. Відповідальність за порушення законодавства у сфері грошового обігу та обігу валютних цінностей	6	1	1	4
<i>Разом</i>	52	12	14	26
Модуль 3. Бюджетне право				
Тема 11. Поняття бюджету і його структура. Доходи і видатки бюджету	4	1	1	2
Тема 12. Бюджетна система	4	1	1	2
Тема 13. Міжбюджетні відносини	6	2	2	2
Тема 14. Бюджетний процес	5	1	2	2
Тема 15. Стадії бюджетного процесу	7	3	2	2
Тема 16. Публічні закупівлі в бюджетному процесі	8	2	2	4
Тема 17. Державний (місцевий) кредит (запозичення) та борг	8	2	2	4
Тема 18. Контроль та аудит у бюджетному процесі.	6	1	1	4
Тема 19. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства		1	1	4
<i>Разом</i>	62	14	14	26
Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	28	32	60

ОПИС ПРЕДМЕТА КУРСУ

Галузь знань	Напрям, освітньо-кваліфікаційний рівень	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин				
			Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота
				всього	у тому числі		
			лекції		практичні		
081 Право	перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень	4,0	20	60	28	32	60

Затверджено
на засіданні кафедри
фінансового права
(протокол № 11 від 26.06.2025 р.)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Основи фінансового права

Фінансове право в системі права. Ознаки галузі фінансового права. Система фінансового права як галузі права. Місце фінансового права в системі права. Співвідношення фінансового права із іншими галузями. Предмет фінансового права. Метод фінансового права та його особливості за різними інститутами фінансового права. Фінансові правовідносини їх зміст та структура. Суб'єкти фінансових правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення фінансових правовідносин. Джерела фінансового права. Фінансове законодавство, його склад та особливості. Систематизація фінансового законодавства України.

Фінанси. Фінанси і фінансова система. Поняття фінансів. Приватні і публічні фінанси. Ознаки публічних фінансів. Функції фінансів як об'єкта фінансово-правового регулювання. Поняття фінансової системи держави. Принципи побудови фінансової системи. Концепції характеристики фінансової системи. Ланки фінансової системи. Бюджетна система. Кредитна система. Система загальнообов'язкового страхування. Система централізованих і децентралізованих фінансів.

Модуль 2. Грошове та валютне право

Грошовий обіг як об'єкт фінансово-правового регулювання. Поняття, суть і функції грошей. Види грошей. Фінансово-правовий аспект аналізу категорії грошей. Фінансово-правовий аспект аналізу категорії грошей. Поняття грошового обігу. Фінансово-правова природа грошового обігу. Система грошового обігу. Управління грошовим обігом. Суб'єкти управління грошовим обігом та їх компетенція. Грошова система. Елементи грошової системи. Грошова одиниця України (національна валюта). Масштаб цін. Види державних грошових знаків. Організація готівкового обігу. Організація безготівкового обігу. Сукупність державних органів, які здійснюють управління грошовим обігом України.

Платіжні системи Поняття платіжних інструментів. Види рахунків. Система платіжних інструментів. Документи на переказ. Електронні платіжні засоби. Методи обслуговування обігу електронних платіжних. Платіжні системи. Види платіжних систем. MasterCard (заснована MasterCard International Incorporated, США); VISA (заснована Visa International Service Association, США); NovaPay (заснована ТОВ «НоваПей»); Western Union (заснована Western Union Financial Services Inc. США і Western Union Network, SAS, Франція); «Поштовий переказ» (АТ «Укрпошта»). Правове регулювання переказу коштів.

Цифрові фінанси. Міжнародна спеціальна термінологія, пов'язана з цифровою трансформацією в фінансовій сфері. Фінанси 4.0. План дій щодо FinTech Європейської комісії. Основні напрями правового регулювання нових технологій в фінансовій сфері. Діджиталізація фінансової сфери в Україні. Стан розвитку безготівкових розрахунків та цільові індикатори впровадження світових тенденцій. Безготівкової економіки в Україні. Стратегії НБУ щодо розвитку фінтеху в Україні. Еволюція відносин між фінансовими технічними компаніями, регуляторними органами та традиційними фінансовими установами.

Правове регулювання обігу валютних цінностей. Поняття валюти та валютних цінностей. Національна та іноземна валюти. Склад валютних цінностей. Класифікація валют. Поняття конвертованості валюти. Резервні валюти. Валютні операції. Класифікація валютних операцій. Торгівля валютними цінностями. Переказ валюти. Здійснення розрахунків у іноземній валюті на території України за договорами страхування життя. Факторинг. Інші валютні операції, визначені Національним банком України. Валютне регулювання. Принципи валютного регулювання. Зовнішнє (міжнародне) валютне регулювання. Внутрішнє (національне) валютне регулювання. Обмеження у сфері валютного регулювання. Система валютних обмежень. Порядок переміщення валютних цінностей через митний кордон України в умовах воєнного стану.

Банківська система і банківське регулювання. Поняття банківської системи та її особливості. Структура банківської системи. Правовий статус НБУ. Структура НБУ. Банківське регулювання. Банківський нагляд. Віднесення банку до проблемного та неплатоспроможного.

Фінансово-правове регулювання обігу віртуальних активів. Правова природа віртуальних активів. Віртуальні валюти. Криптовалюта. Мета запровадження віртуальної валюти. Переваги і недоліки обігу віртуальних валют. Особливості правового регулювання відносин щодо віртуальних активів. Поняття токени. Віртуальні фінансові активи. Електронні грошові засоби. Система суб'єктів

відносин щодо обігу віртуальних активів.

Контроль і нагляд у сфері грошового обігу та обігу валютних цінностей. Поняття і зміст фінансового контролю. Завдання і принципи фінансового контролю. Контроль у сфері грошового обігу. Органи, що здійснюють державний фінансовий контроль у сфері грошового обігу. Фінансовий моніторинг. Валютний нагляд. Завдання валютного нагляду. Суб'єкти валютного нагляду. Агенти валютного нагляду. Особи, щодо яких здійснюється валютний нагляд. Об'єкти валютного нагляду. Фінансовий моніторинг.

Відповідальність у сфері грошового обігу та обігу валютних цінностей Фінансово-правова відповідальність за порушення законодавства у сфері грошового обігу та розрахунків. Загальні засади фінансово-правової відповідальності за порушення законодавства у сфері грошового обігу та розрахунків. Об'єкт фінансових правопорушень у сфері грошового обігу та розрахунків. Об'єктивна сторона фінансових правопорушень у сфері грошового обігу та розрахунків. Суб'єкти і суб'єктивна сторона фінансових правопорушень у сфері грошового обігу та розрахунків. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері грошового обігу та розрахунків. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства у сфері грошового обігу та розрахунків. Правові засади відповідальності за порушення валютного законодавства. Валютні правопорушення. Заходи впливу за порушення валютного законодавства. Адміністративна відповідальність за порушення валютного законодавства. Кримінальна відповідальність за порушення валютного законодавства.

Модуль 3. Бюджетне право

Поняття бюджету і його структура. Бюджет. Структура бюджету. Доходи і видатки бюджету. Бюджетна класифікація. Призначення бюджетної класифікації. Класифікація доходів бюджету. Податкові надходження. Поняття податку і збору. Податкова система України. Загальнодержавні податки і збори. Податок на прибуток підприємств. Податок на доходи фізичних осіб. Податок на додану вартість. Акцизний податок. Екологічний податок. Рентна плата та її складові. Мито. Місцеві податки і збори. Податок на майно. Земельний податок. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Транспортний податок. Єдиний податок. Збір за місця для паркування транспортних засобів. Туристичний збір. Неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом. Трансферти.

Класифікація видатків. Програмна класифікація видатків та кредитування бюджету. Відомча класифікація видатків та кредитування бюджету. Функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету. Економічна класифікація видатків та кредитування бюджету. Класифікація фінансування бюджету. Класифікація боргу.

Загальний фонд бюджету. Спеціальний фонд бюджету. Власні надходження бюджетних установ у складі спеціального фонду бюджету. Класифікація власних надходжень бюджетних установ (групи). Напрями використання власних надходжень бюджетних установ.

Поняття дефіциту та профіциту бюджету. Залишок бюджетних коштів. Оборотний залишок бюджетних коштів. Тимчасові касові розриви. Тимчасово вільні кошти Єдиного казначейського рахунку та валютних рахунків бюджету.

Бюджетна система Бюджетна система України та її принципи. Державний бюджет України. Місцеві бюджети.

Міжбюджетні відносини. Поняття міжбюджетних відносин. Мета регулювання міжбюджетних відносин. Види видатків бюджетів. Джерела здійснення видатків бюджетів. Забезпечення здійснення видатків бюджетів органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Передача державою права на здійснення видатків. Критерії розмежування видатків між місцевими бюджетами. Передача коштів між місцевими бюджетами на здійснення видатків місцевих бюджетів. Фінансовий нормативи бюджетної забезпеченості. Розрахунок фінансового нормативу бюджетної забезпеченості.

Поняття і види міжбюджетних трансфертів. Офіційні трансферти. Базова дотація. Реверсна дотація. Додаткові дотації. Субвенції. Фінансове вирівнювання. Індекс податкоспроможності місцевих бюджетів. Субвенція на здійснення державних програм соціального захисту. Субвенція на виконання інвестиційних проєктів. Освітня субвенція. Медична субвенція. Субвенція на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування. Інші дотації та субвенції. Додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок наданих державою пільг. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад. Порядок та особливості надання міжбюджетних трансфертів в умовах воєнного стану.

Бюджетний процес. Бюджетний процес та його принципи. Стадії бюджетного процесу. Поняття бюджетного циклу. Бюджетний період. Співвідношення бюджетного циклу та бюджетного періоду. Учасники бюджетного процесу. Розпорядники бюджетних коштів: головні розпорядники бюджетних коштів та розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня. Бюджетні установи.

Відповідальні виконавці бюджетних програм. Одержувачі бюджетних коштів. Поняття бюджетних повноважень. Зміст інституту бюджетних повноважень. Бюджетні повноваження України. Бюджетні повноваження територіальних громад. Бюджетне зобов'язання, бюджетне призначення. Управління бюджетними коштами. Застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі. Складові програмно-цільового методу в бюджетному процесі. Бюджетні програми, відповідальні виконавці бюджетних програм, паспорти бюджетних програм, результативні показники бюджетних програм. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану.

Стадії бюджетного процесу. Організаційні засади складання проєкту Державного бюджету України. Суб'єкти, що задіяні на стадії складання проєктів бюджетів. Матеріали, що використовуються для складання проєкту закону про Державний бюджет України. Бюджетна декларація. Бюджетні запити. Аналіз бюджетних запитів і розробка проєкту Державного бюджету України. Схвалення Кабінетом Міністрів України проєкту закону про Державний бюджет України. Уточнення бюджетних запитів розпорядниками бюджетних коштів. Матеріали, що додаються до проєкту закону про Державний бюджет України. Порядок складання проєктів місцевих бюджетів. Суб'єкти, які приймають участь у розгляді і прийнятті закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети і їх повноваження. Процедура розгляду проєкту закону про Державний бюджет України на наступний рік. Вимоги стосовно пропозицій народних депутатів, комітетів до проєкту закону про Державний бюджет України на наступний рік. Строк прийняття Закону про Державний бюджет України. Порядок внесення змін до закону про Державний бюджет України. Зміст закону про Державний бюджет і рішень про місцевий бюджет. Виконання бюджету. Форми виконання бюджету. Єдиний казначейський рахунок. Виконання Державного бюджету України за доходами. Виконання бюджету за видатками та кредитуванням. Стадії виконання бюджету за видатками та кредитуванням. Особливості здійснення окремих видатків бюджету. Розпис бюджету. Внесення змін до Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Суб'єкти, як мають право ініціювати внесення змін до закону про Державний бюджет України. Захищені статті бюджету. Основні засади складання звітності про виконання бюджетів (кошторисів бюджетних установ). Фінансова звітність. Бюджетна звітність. Мета складання звітності. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України. Звітність про виконання місцевих бюджетів.

Публічні закупівлі в бюджетному процесі. Інститут публічних закупівель в бюджетному процесі. Замовники публічних закупівель. Основні засади здійснення та процедури публічних закупівель. Контроль у сфері публічних закупівель. Публічні закупівлі в умовах воєнного стану.

Державний (місцевий) кредит (запозичення) та борг. Види державних та місцевих запозичень. Порядок здійснення державних (місцевих) запозичень. Право на здійснення державних внутрішніх та зовнішніх запозичень. Умови здійснення запозичень. Боргове зобов'язання. Види цінних паперів щодо боргового зобов'язання. Бюджетне зобов'язання за державними деривативами. Поняття державних та місцевих гарантій. Порядок надання державних та місцевих гарантій. Гарантійне зобов'язання. Поняття державного (місцевого) боргу. Гарантований державою борг. Класифікація боргу. Граничні обсяги державного (місцевого) боргу та державних (місцевих) гарантій. Обслуговування, погашення та управління державним (місцевим) боргом. Правочини з державним (місцевим) боргом.

Контроль та аудит у бюджетному процесі. Поняття контролю та аудиту у бюджетному процесі. Бюджетний контроль. Суб'єкти контролю за порядком формування, розподілу та використання коштів бюджетів. Об'єкти бюджетного контролю. Форми, способи і методи контролю у бюджетному процесі. Система органів, що здійснюють бюджетний контроль.

Відповідальність за порушення бюджетного законодавства. Підстави відповідальності за порушення бюджетного законодавства. Порушення бюджетного законодавства. Цілі і функції відповідальності за порушення бюджетного законодавства. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства. Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ І. ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Тема 1. Фінансове право в системі права

Питання для обговорення

1. Фінансове право як галузь права.
2. Система фінансового права як галузі права.
3. Предмет фінансового права. Фінансово-правові норми та відносини: структура та особливості.
4. Метод фінансового права.
5. Джерела фінансового права. Фінансове законодавство.

Завдання

1. Громадянка К. уклала договір банківського вкладу (депозиту) на строк 1 рік з правом дострокового розірвання договору. Внаслідок складної ситуації у банківському секторі, обумовленої воєнним станом, Правлінням Національного банку України прийнято постанову про заборону дострокового розірвання договорів банківського вкладу. Громадянка К., в наслідок життєвих обставин, через місяць після прийняття вказаної постанови звернулася до банку із вимогою розірвати договір банківського вкладу.

Визначте правову природу відносин, що склалися.

2. Ознайомившись із визначенням предмету фінансового права, *проаналізуйте можливість існування таких самостійних галузей права як податкове право, бюджетне право та валютне (грошове право) право.*

Нормативно-правові акти:

Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>

Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 1.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>.

Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>.

Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 9.11.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>.

Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 2.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>.

Тема 2. Фінанси і фінансова система

Питання для обговорення

колоквіум

1. Поняття, ознаки і функції фінансів як об'єкта фінансово-правового регулювання.
2. Фінансова система держави і принципи її побудови.
3. Державно-правове регулювання фінансової економіки.
4. Фінансова та грошово-кредитна політика держави.

Нормативно-правові акти:

Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

МОДУЛЬ II. ГРОШОВЕ ТА ВАЛЮТНЕ ПРАВО

Тема 3. Грошовий обіг як об'єкт фінансово-правового регулювання

Питання для обговорення

1. Поняття, функції та види грошей.
2. Грошова система держави.
3. Фінансово-правове регулювання грошового обігу.
4. Організація готівкового та безготівкового обігу.
5. Державні органи, які здійснюють управління грошовим обігом України.

Завдання

1. Національний банк України відповідно до Закону України «Про Національний банк України» забезпечує стабільність грошової одиниці України, визначає та проводить грошово-кредитну політику, здійснює емісію національної валюти України та організує готівковий грошовий обіг, забезпечує накопичення і зберігання золотовалютних резервів, здійснення операцій з ними та банківськими металами, а також здійснює інші функції.

Чи можна включити Національний банк України до системи органів, що провадять публічну фінансову діяльність? Розкрийте повноваження Національного банку України в сфері грошового обігу.

2. Державний банк «Кредит. Фінанси. Інвестиції» з метою покращення взаєморозрахунків між клієнтами прийняв рішення про випуск Е-гривні .

Дайте правову характеристику діям державного банку «Кредит. Фінанси. Інвестиції».

3. Відповідно до пункту 6 розділу II Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, що затверджено постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148, суб'єкти господарювання мають право здійснювати розрахунки готівкою протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами.

Які обмеження встановлені для готівкових розрахунків з фізичними особами та між суб'єктами господарювання?

4. Об'єктом безготівкових розрахункових відносин є певні дії, що вчиняються суб'єктами цих правовідносин, результатом яких є здійснення платежу шляхом переказу певної суми грошових коштів з рахунку платника на рахунок одержувача на підставі платності та еквівалентності товарних відносин.

Чи рухаються самі гроші як предмет таких відносини від платника до отримувача? Чи можна назвати безготівкові розрахункові відносини інформаційними відносинами, пов'язаними з рухом фінансових і бухгалтерських документів, які містять інформацію про платника та бенефіціара коштів?

Нормативно-правові акти:

Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: затв. пост. Правління Нац. банку України від 29.07.2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>.

Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків: затв. пост. Правління Нац. банку України від 29.07.2022 р. № 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>.

Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: затв. пост. Правління Нац. банку України від 29.12.2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>.

Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів: затв. пост. Правління Нац. банку України від 29.07.2022 року № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#top>

Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України: затв. пост. Правління Нац. банку України від 16.12.2002 р. № 508 (в редакції від 12.09.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text>.

Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами: затв. пост. Правління Нац. банку України від 03.12.2003 р. № 514 (у редакції від 09.07.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#Text>.

Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах: затв. пост. Правління Нац. банку України від 15.12.2004 р. № 639 (у редакції від 16.07.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05#Text>.

Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України: затв. пост. Правління Нац. банку України від 29.12.2000 р. № 520. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0152-01#Text>.

Правила визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та обігових монет національної валюти України: затв. пост. Правління Нац. банку України від 03.12.2018 р. № 134. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0134500-18#Text>.

Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

Про грошову реформу в Україні: Указ Президента України від 1996 р. № 762. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/762/96>.

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

Тема 4. Правове регулювання платіжних систем

Питання для обговорення

1. Види платіжних послуг: фінансові та нефінансові .
2. Надавачі платіжних послуг та умови надання платіжних послуг.
3. Правова характеристика платіжних систем та їх види.
4. Державне регулювання платіжного ринку.

Завдання

1. Банк відмовив клієнту у обслуговуванні через відсутність у нього ідентифікаційного податкового номеру (реєстраційного номеру облікової картки платника податків).

Чи правомірні дії банку? Обґрунтуйте відповідь.

2. Громадянин Н. при виїзді за кордон у відпустку надав громадянину Б. нотаріальну довіреність на користування його банківською картою.

Проаналізуйте ситуацію. Чи можна вважати правомірним використання чужої банківської картки при розрахунках?

3. Банк заблокував рахунок, на який особа отримувала заробітною платою. Своє рішення банк обґрунтував тим, що громадянином К. не було вклеєно фото у паспорт у формі книжки, коли йому виповнилося 25 або 45 років.

Чи правомірні дії банку?

Нормативно-правові акти:

Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Положення про застосування Національним банком України заходів впливу: затв. пост. Правління Нац. банку України від 17.08.2012 № 346. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12#n16>.

Положення про здійснення Національним банком України нагляду за додержанням об'єктами нагляду законодавства України про захист прав споживачів фінансових послуг та обмежених платіжних послуг, вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості та внесення зміни до Положення про здійснення Національним банком України безвізного нагляду на ринках небанківських фінансових послуг: затв. пост. Правління Нац. банку України від 02.09.2022 р. № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0198500-22#Text>.

Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів: затв. пост. Правління Нац. банку України від 29.07.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#Text>.

Положення про порядок здійснення авторизації діяльності надавачів фінансових платіжних послуг та обмежених платіжних послуг: затв. пост. Правління Нац. банку України від 07.10.2022 р. № 217. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0217500-22#n36>.

Положення про реєстрацію платіжних систем, учасників платіжних систем та технологічних операторів платіжних послуг: затв. пост. Правління Нац. банку України від 26.09.2022 р. № 208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0208500-22#Text>.

Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: пост. Правління Нац. банку України від 29.07.2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>

Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

Тема 5. Цифрові фінанси

Питання для обговорення

1. Історична еволюція та перспективи розвитку цифрових фінансів.
2. Правове регулювання цифрових фінансів в ЄС і в Україні.
3. Зв'язок цифрових фінансів з цифровою економікою. Цифрова економіка як об'єкт державного регулювання.
4. Правове визначення фінансових технологій, їх види і зміст. Переваги та ризики пов'язані з використанням фінансових технологій.
5. Стратегії НБУ щодо розвитку фінансових технологій в Україні.

Завдання

1. Банк «ФінТех» готує до запуску нову авторизацію клієнтів у мобільному застосунку - Face&Finger ID (розпізнавання обличчя та відбиток пальця). Мета – менше паролів, швидший вхід, менше шахрайства.

Оцініть правомірність використання біометрії, окресліть ключові ризики і дайте практичні рекомендації банку «ФінТех» щодо запуску пілотного проєкту, з урахуванням захисту особистої інформації клієнтів.

2. Національний банк України оголосив нову інституційну Стратегію під назвою «Фінансова фортеця України», яка спрямована на зміцнення фінансової системи країни в умовах глобальних викликів. Стратегія включає заходи з підвищення стійкості банківської системи, підтримки макроекономічної стабільності та розширення доступу до фінансових послуг для населення. Компанія «ЕкономКонсалт», яка спеціалізується на фінансовому консалтингу, отримала завдання розробити рекомендації для банків щодо адаптації до нових умов, передбачених цією стратегією.

Охарактеризуйте основні цілі та напрями Стратегії «Фінансова фортеця України». Визначте, які конкретні заходи можуть бути рекомендовані банкам для адаптації до вимог Стратегії. Поясніть, як реалізація цієї Стратегії може вплинути на фінансову систему України в середньостроковій перспективі.

3. З розвитком цифрових технологій у світі активно іде робота над створенням цифрових валют центральних банків (CBDC). Україна є одним із лідерів у створенні правової бази та тестуванні такого проєкту. Цифровою валютою для України є цифрові гроші НБУ (е-гривня).

Визначте зміст і мету розробки цифрової валюти НБУ в обіг. Чи можна порівнювати електронні гроші, криптовалюту з е-гривнею?

4. Банк «ІнноваБанк» вирішив запровадити нову фінансову технологію, яка дозволяє клієнтам здійснювати платежі за допомогою мобільного додатку з використанням технології блокчейн. Однак, керівництво банку має сумніви щодо безпеки, законності та ефективності цього інноваційного рішення. Воно звернулось до юридичного відділу банку з проханням оцінити ризики і переваги впровадження такої технології, а також визначити правові аспекти, які потрібно врахувати.

Оцініть основні переваги використання блокчейну у фінансових транзакціях. Визначте потенційні ризики, пов'язані з впровадженням цієї технології в банківську сферу. Запропонуйте юридичні заходи, які банк «ІнноваБанк» повинен вжити для забезпечення відповідності законодавству і мінімізації ризиків.

Нормативно-правові акти:

Fintech (financial technology) and the European Union: State of play and outlook. European Parliament. 2019. URL: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2019\)635513](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2019)635513).

Директива про запровадження Європейського Кодексу електронних комунікацій (2015/2120/EU): URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-18#Text.

Питання Міністерства цифрової трансформації: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

Стратегія НБУ «Фінансова фортеця України». URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU.pdf?v=7

Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. Український інститут майбутнього. 2018. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.

Формування цифрового майбутнього Європи. URL: https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2020/04/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf.

Цифрова адженда України – 2020 (Цифровий порядок денний – 2020). URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.

Тема 6. Правове регулювання обігу валютних цінностей

Питання для обговорення

1. Поняття валюти та валютних цінностей.
2. Валютні операції.
3. Валютне регулювання: зміст та види.

Завдання

1. Клієнт банку, пан Андрій, планує поїздку за кордон і хоче перевезти значну суму іноземної валюти для використання під час відрядження. Він звернувся до юриста за консультацією щодо того, які обмеження існують на перевезення валютних цінностей через кордон України та які документи йому необхідно мати при собі для законного переміщення валюти.

Проаналізуйте правові вимоги до перевезення валютних цінностей через кордон України, зокрема іноземної валюти. Визначте, які документи потрібні панові Андрію для законного перевезення значної суми валюти. Поясніть можливі наслідки недотримання вимог щодо декларування валюти при перетині кордону.

2. Фрілансер Артем, резидент України, надає послуги онлайн-репетиторства клієнтам з ЄС. Він відкрив рахунок у банку Литви, куди надходить виручка (приблизно 3 000 - 4 000 EUR/міс). Частину цих коштів він витрачає за кордоном, частину планує перераховувати на рахунок в українському банку протягом 60–120 днів від дати надання послуги.

Чи дозволено резидентам України у 2025 р. мати рахунки в іноземних банках? Чи може

ФОП поповнювати свій іноземний рахунок коштами з України і в яких обсягах? (Відповідь дайте через річний е-ліміт НБУ, чинний на дату вирішення завдання).

3. Від лютого 2022 року Національний банк України поетапно запровадив заходи захисту для стримування паніки на фінансовому ринку, збереження ліквідності банків та контролю за відтоком капіталу. Частину обмежень згодом пом'якшили (щоб підтримати бізнес і розрахунки з контрагентами за кордоном), але низка правил і надалі діє у тимчасовому режимі.

Визначте, які саме заходи захисту впроваджує НБУ і дайте характеристики деяких з них (на вибір). На який строк вводяться заходи захисту? Поясніть, чому вони є тимчасовими та як відбувається їх продовження/перегляд. Поясніть, як ці заходи можуть вплинути на фінансову діяльність банків та їх взаємодію з клієнтами.

4. Банк «РизикКонтроль» планує розширити свій спектр валютних операцій, зокрема додати можливість конвертації валют для корпоративних клієнтів. Однак, керівництво банку хоче бути впевненим у дотриманні принципу ризикорієнтованості в процесі валютного регулювання. Юрист банку отримав завдання оцінити, які ризики можуть виникнути при проведенні таких операцій і як банк може інтегрувати принцип ризикорієнтованості у свою політику валютного регулювання.

Поясніть, що таке принцип ризикорієнтованості в контексті валютного регулювання. Оцініть можливі ризики, з якими може зіткнутися банк «РизикКонтроль» при проведенні валютних операцій для корпоративних клієнтів. Запропонуйте заходи, які банк може вжити для дотримання принципу ризикорієнтованості в процесі валютного регулювання.

5. Здійсніть співставлення визначення понять «банківські метали», «валютні цінності», «іноземна валюта» та «національна валюта», які містяться в законах України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р. № 2473-VIII, «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV, а також у Митному кодексі України. Побудуйте порівняльну таблицю.

6. Благодійний фонд «Все для миру» (далі – фонд) за рахунок добровільних пожертвувань фінансує оздоровлення за кордоном дітей-сиріт і дітей, батьки яких загинули під час широкомасштабної агресії РФ проти України. Оплата таких заходів фондом здійснюється як за рахунок пожертв, що надходять у іноземній валюті на спеціально відкриті рахунки, так і шляхом купівлі іноземної валюти в обмінному пункті. Придбану таким чином іноземну валюту фонд перераховує на рахунок іноземним суб'єктам.

Чи правомірні такі дії фонду? Який порядок купівлі, продажу і перерахування іноземної валюти за кордон?

7. За дорученням українського підприємства іноземний банк придбав іноземну валюту на міжбанківському валютному ринку та зарахував її на валютний рахунок цього підприємства.

Чи правомірні дії іноземного банку у даному випадку? Які суб'єкти можуть брати участь у торгах на міжбанківському валютному ринку в Україні?

Нормативно-правові акти:

Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Класифікатор іноземних валют: затв. пост. Правління Нац. банку України від 04.02.1998 р. № 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0521500-98#Text>.

Митний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/conv#n3758>.

Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті: затв. пост. Правління Нац. банку України від 02.01.2019 № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19/conv#n281>.

Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей: затв. пост. Правління Нац. банку України від 02.01.2019 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003500-19#Text>.

Постанови Правління Національного банку з питань валютної лібералізації. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/liberalization/currency>.

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.

Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення:

Закон України від 06.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: затв. пост. Правління Нац. банку України від 24.02.2022 р. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.

Тема 7. Фінансово-правове регулювання обігу віртуальних активів

Питання для обговорення

1. Правова природа віртуальних активів .
2. Система суб'єктів і об'єктів відносин щодо обігу віртуальних активів.
3. Правовий режим обігу віртуальних активів.

Завдання

1. Громадянин Дубенко В. В. офіційно є безробітною особою, отримує певні кошти від держави та реалізує товари ручної роботи через мережу Інтернет за віртуальну валюту (криптовалюту).

Чи є законним такий спосіб оплати за товар? Чи підлягає оподаткуванню одержаний дохід, якщо так, то яким чином?

2. В Інтернет-магазині «SendFlowers» представлений широкий вибір способів розрахунку, у тому числі є можливість купити квіти за криптовалюту. За своєю організаційно-правовою формою інтернет-магазин «SendFlowers» є товариством з обмеженою відповідальністю, що зареєстроване в Реєстрі платників єдиного внеску, та не значиться платником ПДВ й не сплачує ПДВ.

Який порядок фінансового обліку та оподаткування необхідно застосовувати магазину «SendFlowers» для криптовалюти як суб'єкту господарювання?

3. Громадянин «А» вирішив здійснити платіж за операцією з купівлі-продажу віртуальних активів з призначенням платежу «переказ коштів за придбання Bitcoin». Банк «ВОЛЯ» відхилив відповідну транзакцію.

Чи правомірні дії Банку «ВОЛЯ»?

Нормативно-правові акти:

MiCA (Markets in Crypto-assets). URL: <https://www.esma.europa.eu/esmas-activities/digital-finance-and-innovation/markets-crypto-assets-regulation-mica>.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи: IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text.

Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 "Нематеріальні активи": Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10#top>.

Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>

Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.

Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> .

Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> .

Тема 8. Банківська система та банківське регулювання

Питання для обговорення

1. Банківська система: поняття, особливості та структура.

2. Правовий статус НБУ та його структура.
3. Банківське регулювання.
4. Банківський нагляд.
5. Віднесення банку до проблемного та неплатоспроможного.

Завдання

1. 12 грудня 2024 р. НБУ включено акціонерний банк «Ексмобанк» до категорії проблемних. 23 квітня 2025 р. НБУ прийняв рішення про включення акціонерного банку «Ексмобанк» до переліку неплатоспроможних банків мотивуючи своє рішення тим, що «Ексмобанк» не вдалося привести свою діяльність до вимог чинного законодавства України та у відповідність нормативно-правовим актам НБУ.

Чи правомірне рішення НБУ щодо віднесення акціонерного банку «Ексмобанк» до категорії неплатоспроможного? Яка існує процедура віднесення банку до неплатоспроможних? За яких підстав НБУ може віднести банк до переліку проблемних банків? За яких підстав НБУ може віднести банк до категорії неплатоспроможного?

2. 24 травня 2025 р. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб запропонував НБУ відкликати банківську ліцензію та ліквідувати акціонерний банк «Мокобанк». 28 травня 2025 р. після отримання офіційного рішення НБУ про відкликання банківської ліцензії та ліквідування «Мокобанк» ФГВФО стає ліквідатором неплатоспроможного банку та запускає процес його ліквідації. 30 травня 2025 р. ФГВФО оприлюднює на своїй офіційній сторінці в інтернет та у газеті "Голос України" інформацію, що він став ліквідатором неплатоспроможного банку «Мокобанк».

Чи має право НБУ відкликати банківську ліцензію та ліквідувати банк за пропозицією ФГВФО? В яких випадках НБУ може відкликати банківську ліцензію? У яких випадках НБУ може ліквідувати банк? Чи мають право кредитори «Мокобанк» заявити свої вимоги до ФГВФО? Якщо кредитори «Мокобанк» мають таке право, то як виглядає цей процес?

3. Облікова ставка НБУ є головним інструментом грошово-кредитної політики, за допомогою якого НБУ досягає своїх цілей. Вона слугує чітким орієнтиром банкам, суб'єктам грошово-кредитного ринку щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів й встановлюється на основі комплексного аналізу та прогнозу макроекономічного, монетарного та фінансового розвитку.

Який розмір облікової ставки НБУ у 2025 р.? Який орган приймає рішення щодо зміни розміру облікової ставки? Яка процедура зміни розміру облікової ставки? Для чого потрібно знижувати або збільшувати облікову ставку? Аргументуйте свою відповідь.

Нормативно-правові акти:

Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: затв. пост. Правління Нац. банку України від 28.08.2001 № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>.

Основні (стратегічні) напрями діяльності банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки 2022 р. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D0%9D%D0%B0%D0%BF%D1%80%D1%8F%D0%BC.pdf>.

Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/conv#n819>.

Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 01.04.2022 № 2180-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text>.

Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. №361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/banki-v-upravlinni-fondu>.

Тема 9. Контроль і нагляд у сфері грошового обігу та обігу валютних цінностей. Фінансовий моніторинг

Питання для обговорення

1. Контроль у сфері грошового обігу та розрахунків.
2. Фінансовий моніторинг.
3. Валютний нагляд: поняття і значення.

Завдання

1. Фізична особа-підприємець вирішила реалізовувати продукти харчування у власному магазині.

Визначте процедуру реєстрації програмного реєстратора розрахункових операцій.

2. Після проведення ремонту автомобіля власник запропонував розрахуватися не гривнями, а доларами США. Касир СТО погодився на це, перерахувавши вартість ремонту за курсом одного з комерційних банків у долар США.

Дайте оцінку діям касира СТО та визначте правові наслідки.

3. Підприємство виробляє продукцію з подальшою її реалізацією за межами території України. При виробництві такої продукції використовується сировина, що імпортується з іншої країни.

У якій валюті буде здійснюватися оплата за придбану імпорту сировину підприємством? Які органи здійснюють контроль за здійсненням розрахунків в іноземній валюті? Які контрольні заходи можуть бути проведені для забезпечення дотримання фінансової дисципліни на такому підприємстві?

4. Державна служба фінансового моніторингу звернулася до агентства з нерухомості із запитом про інформацію щодо відстеження фінансових операцій клієнтів агентства, які звернулися із наміром придбати нерухоме майно, вартістю понад 3670000 грн.

Чи є правомірним такий запит?

5. Громадянин К. звернувся до касира банку із проханням здійснити сплату за рахунком у розмірі 500 тисяч грн. Касир повідомив про необхідність проведення заходів фінансового моніторингу. Громадянин К. додатково повідомив, що був народним депутатом попереднього скликання.

Чи правомірне проведення заходів фінансового моніторингу? Чи є народний депутат колишнього скликання політично значущою особою?

6. Отримавши інформаційне повідомлення від суб'єкта первинного моніторингу про зупинення здійснення підозрілих фінансових операцій, Державна служба фінансового моніторингу України проаналізувала відомості, співставила їх з повідомленнями інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу і прийняла рішення про подальше зупинення фінансових операцій на 9 календарних днів.

Дайте правову оцінку такому рішення.

7. Підприємство «Бета» - резидент України, здійснило валютну операцію з купівлі безготівкової іноземної валюти на суму 100 000 євро без належного оформлення документів.

Чи порушило підприємство валютне законодавство? Визначте, хто і з якою метою здійснює в Україні валютний нагляд? Чи може підприємство самостійно купувати валюту на валютному ринку? Чи можна здійснювати таку операцію без належно оформлених документів?

Нормативно-правові акти:

Деякі питання організації фінансового моніторингу: пост. Кабінету Міністрів України від 9.09.2020 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2020-%D0%BF#n10>.

Положення про валютний нагляд: затв. пост. Правління Нац. банку України від 03.01.2019 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-19>.

Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: затв. пост. Правління Нац. банку України від 29.12.2017 р. № 148. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>.

Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 р. № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-п#Text>.

Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей: затв. пост. Правління Нац. банку України від 02.01.2019 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003500-19>.

Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.

Про віднесення держав до переліку офшорних зон: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 р. № 143-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80#Text>.

Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80>.

Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення: наказ Міністерства фінансів України від 08.07.2016 р. № 584. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1047-16#Text>.

Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: пост. Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 р. № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-п#Text>.

Про затвердження Порядку формування переліку держав (юрисдикцій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення: пост. Кабінету Міністрів України від 5.08.2020 р. № 677. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/677-2020-%D0%BF#Text>.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#n10>.

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

Рекомендації FATF 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

Тема 10. Відповідальність за порушення законодавства у сфері грошового обігу та обігу валютних цінностей

Питання для обговорення

1. Відповідальність за порушення законодавства у сфері грошового обігу та розрахунків.
2. Відповідальність за порушення валютного законодавства.
3. Правові наслідки фінансового моніторингу.

Завдання

1. 13 грудня 2025 року Петро Свиридов, який з 30 жовтня 2018 року по 30 жовтня 2023 року був народним депутатом України, замовив у банку готівку у розмірі 250 000 грн. 00 коп. з метою її зняття через касу банку з власного рахунку наступного робочого дня.

Проаналізуйте ситуацію у контексті положень законодавства у сфері запобігання та протидії. Чи наявне в діях Петра Свиридова порушення чинного законодавства?

2. 25 червня 2025 року органом Державної податкової служби України було ініційовано проведення позапланової перевірки на підприємстві щодо дотримання валютного законодавства. Підставою для такої перевірки було названо недотримання зарахування на рахунок підприємства протягом 90 календарних днів грошей у сумі 90 тис грн за зовнішньоекономічним контрактом. За наслідком такої перевірки на підприємство накладено штраф.

Обґрунтуйте правомірність рішення органу Державної податкової служби України.

Нормативно-правові акти:

Положення про валютний нагляд: затв. пост. Правління Наці. банку України від 03.01.2019 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-19>

Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: затв. пост. Правління Нац. банку України від 29.12.2017 № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>.

Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей: затв. пост. Правління Нац. банку України від 02.01.2019 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003500-19>.

Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80>.

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>

МОДУЛЬ III. БЮДЖЕТНЕ ПРАВО

Тема 11. Поняття бюджету і його структура. Доходи і видатки бюджету

Питання для обговорення

1. Поняття і значення бюджету.
2. Структура бюджету.
3. Бюджетна класифікація.
4. Доходи і видатки бюджету.
5. Дефіцит і профіцит бюджету.

Завдання

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» було прийнято 2 грудня 2022 року. Водночас 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України "Про правовий режим воєнного стану" Указом Президента України № 64/2022 було ведено воєнний стан.

Визначте бюджетний період у 2022 році (його початок та закінчення). Чи змінюється бюджетний період у зв'язку із продовженням військового стану, що триває станом на вересень 2025 рік?

2. В умовах воєнного стану ФОП «В», що є платником єдиного податку другої групи продовжив провадження господарської діяльності у м. Львів (кав'ярня). Прибутки ФОП «В» у квітні та травні 2022 року склали 250 000 грн. При цьому ФОП «В», в квітні, травні й червні 2022 року не сплачував єдиний податок. 30 червня 2023 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану», на підставі якого було проведено документальну позапланову перевірку діяльності ФОП «В». За результатами перевірки прийнято податкове повідомлення-рішення, якими ФОП «В» було донараховано податкові зобов'язання з єдиного податку за квітень та травень 2022 року та застосовано відповідні штрафні санкції. У вересні - грудні 2023 року ФОП «В» сплачував єдиний податок вчасно.

Хто у відповідній ситуації діяв правомірно: ФОП «В» чи контролюючий орган? Обґрунтуйте вашу відповідь. До якого бюджету будуть зараховані кошти, що сплачує ФОП «В» як єдиний податок? Які податки має сплачувати ФОП «В» у 2025 році?

3. Із початком широкомасштабного вторгнення РФ на територію України громадянин А був вимушений залишити м. Харків у зв'язку із постійними обстрілами. Перебуваючи у м. Мукачево,

він набув статусу внутрішньо переміщеної особи. Здійснюючи покупку продуктів у супермаркеті, громадянин А був обурений, коли йому за одну зроблену ним покупку касир провів дві окремі оплати і видав два окремих фіскальних чека. Після цього Громадянин А звернувся до податкового інспектора, і зазначив про те, що керівництво супермаркету ухиляється від оподаткування, а державний і місцевий бюджети не отримують у повному обсязі передбачені чинним законодавством податки.

Проаналізуйте ситуацію. Вкажіть, до якого виду бюджету надходять загальнодержавні податки і місцеві податки?

Нормативно-правові акти:

Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Довідник відповідності символу звітності коду класифікації доходів бюджету : наказ Державного казначейства України від 28.11.2019 № 336. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336840-19#Text>.

Інструкція щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету від 12.03.2012 р. № 333. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12/para18#n18>.

Порядок ведення обліку податків, зборів та інших платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, внесених на єдиний рахунок: наказ Міністерства фінансів України від 23.03.2021 р. № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0667-21#Text>.

Порядок інформаційної взаємодії Державної фіскальної служби України, її територіальних органів, Державної казначейської служби України, її територіальних органів, місцевих фінансових органів у процесі повернення платникам податків помилково та/або надміру сплачених сум грошових зобов'язань та пені : наказ Міністерства фінансів України 11.02.2019 р. № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-19#Text>.

Порядок заповнення реквізиту «Призначення платежу» платіжної інструкції під час сплати (стягнення) податків, зборів, митних, інших платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, внесення авансових платежів (передоплати), грошової застави, а також у разі їх повернення: наказ Міністерства фінансів України від 22.03.2023 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0528-23#Text>.

Про бюджетну класифікацію : наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11>.

Тема 12. Бюджетна система

Питання для обговорення

1. Поняття та принципи бюджетної системи України.
2. Державний бюджет України.
3. Місцеві бюджети.

Завдання

1. 20 червня 2025 р. на пленарному засіданні сесії Харківської районної ради було прийнято рішення про спрямування коштів у обсязі 175 тис. грн із резервного фонду районного бюджету на оздоровлення дітей-сиріт, що мешкають у районі, а також на фінансування реконструкції будівлі, що постраждала від артобстрілів. Окрім того, було прийнято рішення про формування фонду забезпечення розвитку інфраструктури району за рахунок економії коштів загального фонду бюджету.

Надайте правову оцінку рішенням Харківської районної ради щодо правомірності використання коштів резервного фонду і створення фонду забезпечення розвитку інфраструктури району.

2. Верховна Рада України 1 травня 2025 року ухвалила рішення про виділення коштів на фінансування заходів, пов'язаних із будівництвом гідротехнічної споруди на землях Каховського водосховища та преміювання працівників, задіяних у таких роботах. Кошти у розмірі 127 млн грн мають надійти із бюджету міста Києва до Херсонського обласного бюджету у формі дотації.

Обґрунтуйте правомірність рішення Верховної Ради України. Як принципи бюджетної системи не дотримано при ухваленні цього рішення?

Нормативно-правові акти:
Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
Про бюджетну класифікацію : наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11>.

Тема 13. Міжбюджетні відносини

Питання для обговорення

1. Поняття та значення міжбюджетних відносин.
2. Види видатків бюджетів.
3. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості.
4. Поняття й види міжбюджетних трансфертів.
5. Порядок та особливості надання міжбюджетних трансфертів під час воєнного стану.

Завдання

1. Відповідно до Закону про Державний бюджет на поточний рік із місцевого бюджету міста Харків як реверсну дотацію було передбачено кошти суми 325 млн грн. Частину цих коштів, зокрема 170 млн грн, було спрямовано на здійснення заходів з оптимізації мережі закладів охорони здоров'я, ремонт закладів надання первинної медичної допомоги, які постраждали від влучення ракет, іншу – зараховано до спеціального фонду Державного бюджету.

Проаналізуйте та прокоментуйте вказану ситуацію.

2. На пленарному засіданні Верховної Ради України 25 травня 2025 року було прийнято рішення про виділення коштів із державного бюджету до бюджетів міст Бориспіль, Чугуїв, Краматорськ та Слов'янськ у розмірі 50 млн грн відповідно. Такі кошти мають виділятися як субвенція на відновлення інфраструктури, пошкодженої внаслідок терористичних атак рф.

Обґрунтуйте правомірність рішення Верховної Ради України. Опишіть існуючі алгоритми фінансування відновлення інфраструктури, пошкодженої внаслідок терористичних атак рф.

3. На сесії Львівської міської ради 4 квітня 2025 року було прийнято рішення про фінансування двох цільових програм за рахунок коштів спеціального фонду місцевого бюджету: програми підтримки культури і мистецтва «Європейська світлиця», програми «Відродження української нації».

Чи правомірне рішення міської ради? Дайте правовий висновок.

4. З бюджету м. Хмельницький та бюджету м. Миколаїв надано субвенцію на виконання інвестиційних проєктів. Обсяг, строки та умови надання такої субвенції були затверджені рішенням Хмельницької міської ради 25 травня 2025 року. При цьому на виконання затвердженого інвестиційного проєкту з бюджету м. Миколаїв було виділено 2 відсотки від загального обсягу такої субвенції.

Який порядок надання субвенції на виконання інвестиційних проєктів між місцевими бюджетами? Яким документом оформлюється надання таких коштів? Чи правомірне рішення Хмельницької міської ради?

5. Зінківською міською радою та Карлівською міською радою було прийнято рішення про співфінансування школи інтернату, що розташована у місті Карлівці, шляхом надання субвенції у розмірі 450 тис. грн. Кошти мають бути виділені у формі субвенції.

Чи мають право місцеві ради приймати рішення про таке фінансування? Складіть договір між надавачем субвенції та її отримувачем.

Нормативно-правові акти:

Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Деякі питання виплати державної соціальної допомоги: пост. Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 р. № 1101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2019-%D0%BF#Text>.

Деякі питання надання медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: пост. Кабінету Міністрів України від 23.01.2015 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2015-%D0%BF#Text>.

Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: пост. Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6-2015-%D0%BF#Text>.

%D0%BF#Text.

Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад : пост. Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-%D0%BF#Text>.

Порядок передачі бюджетних призначень, перерозподілу видатків бюджету і надання кредитів з бюджету: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 12.01.2011 р. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18-2011-%D0%BF#Text>.

Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 р. № 1132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2010-%D0%BF#Text>.

Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів у рамках Програми з відновлення України: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 15.12.2021 р. № 1324. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-2021-%D0%BF#Text>.

Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання інвестиційних програм (проєктів) : затв. пост. Кабінету Міністрів України від 18.05.2011 р. № 520. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/520-2011-%D0%BF#Text>.

Про затвердження формули розподілу обсягу медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: пост. Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 618. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/618-2015-%D0%BF#Text>.

Щодо порядку та умов надання медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: лист Міністерства охорони здоров'я України від 02.04.2015 р. № 10413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vl413282-15/conv#Text>.

Тема 14. Бюджетний процес

Питання для обговорення

1. Бюджетний процес: принципи і стадії.
2. Бюджетний цикл і бюджетний період.
3. Учасники бюджетного процесу та їх повноваження.
4. Програмно-цільовий метод в бюджетному процесі.

Завдання

1. На стадії виконання бюджету (другий квартал поточного року) головний розпорядник бюджетних коштів, здійснюючи оцінку досягнення запланованих показників (продуктивності, ефективності, якості) бюджетної програми, виявив їх невідповідність. Причинами такої невідповідності розпорядник назвав проведений перерозподіл видатків за бюджетними програмами, а також введення воєнного стану на території держави.

Що мають зробити головні розпорядники бюджетних коштів для вирішення проблем у ході виконання бюджетної програми? З якою метою складають паспорти бюджетних програм та яку інформацію вони мають містити? Які особливості набуває бюджетний процес у разі введення на території держави воєнного стану? Складіть паспорт бюджетної програми.

2. У процесі виконання загального фонду державного бюджету за доходами з'ясувалося, що отриманих надходжень недостатньо для здійснення бюджетних асигнувань відповідно до бюджетних призначень з урахуванням граничного обсягу дефіциту. Міністр фінансів України, заслухавши місячний звіт про виконання, запропонував внести зміни до розпису Державного бюджету України за загальним фондом з метою забезпечення збалансованості надходжень та витрат державного бюджету з дотриманням граничного обсягу річного дефіциту державного бюджету.

Чи правомірним є рішення Міністра фінансів України? В яких випадках можливо внесення змін до бюджетного розпису? Які існують вимоги до внесення змін розпису бюджету?

3. За підсумками виконання Державного бюджету України за результатами трьох кварталів було встановлено фактичне перевищення показників доходів, врахованих у розписі Державного бюджету України на відповідний період, більш ніж 15 відсотків. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету подав відповідний проєкт закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України.

Оцініть правомірність ситуації. Хто є суб'єктом законодавчої ініціативи із вказаних питань? Вкажіть, які дії повинен здійснити комітет Верховної Ради України з питань бюджету в ситуації, що склалася.

4. Кабінет Міністрів України 28 квітня 2025 року подав до Верховної Ради України річний звіт про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік». 15 травня 2025 року цей звіт, представлений Прем'єр-міністром України, було розглянуто у Верховній Раді України.

Чи відповідають дії зазначених державних органів та їхніх посадових осіб чинному законодавству? Який порядок розгляду річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України?

Нормативно-правові акти:

Бюджетний кодекс України . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України: наказ Міністерства фінансів України 02.03.2012 р. № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12#Text>.

Правила складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання: наказ Міністерства фінансів України від 26.08.2014 р. № 836. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1104-14#Text>.

Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм: пост. Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 р. № 1017 (в ред. постанови Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 р. № 743). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2004-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: пост. Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text>.

Про паспорти бюджетних програм: наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2002 р. № 1098. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-03>.

Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>.

Тема 15. Стадії бюджетного процесу

Питання для обговорення

1. Складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них.
2. Складання проєктів бюджетів.
3. Розгляд проєкту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет).
4. Виконання бюджету за доходами .
5. Виконання бюджету за видатками.
6. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

Завдання

1. Під час дії військового стану Кабінет міністрів України відзвітував про річне виконання Державного бюджету України перед Верховною Радою України, Президентом України та Рахунковою палатою лише 1 травня, аргументуючи неможливістю отримання своєчасної та достовірної інформації для річного звіту від деяких органів, установ, розташованих в зоні бойових дій.

Яку інформацію обов'язково має містити річний звіт? В які граничні терміни має подаватися річний звіт? Чи існує відповідальність за несвоєчасне подання річного звіту під час дії військового стану?

2. Якщо закон про Державний бюджет України не приймається своєчасно, наприклад, невчасно подається проєкт бюджету Кабінетом Міністрів України на розгляд Верховної Ради України або він не приймається Верховною Радою України, або накладається вето Президентом України, то чи є це підставою для припинення здійснення фінансування відповідних заходів та програм на наступний бюджетний рік, наприклад, виплат щодо соціального захисту населення, заробітної платні, стипендій? Що робити у такому випадку? Законодавчо аргументуйте свою відповідь.

3. У зв'язку з прийняттям обласного бюджету з профіцитом загального фонду в сумі 2 млн грн. 20 лютого 2022 року на сесії обласної ради було прийнято рішення про відкриття у філії комерційного банку вкладного (депозитного) рахунку, на якому будуть акумулюватися кошти обласного бюджету з метою покриття незапланованих у бюджеті витрат. Водночас 24 лютого 2022 року указом Президента України було введено на території держави воєнний стан.

Чи потребує зміни наведене рішення обласної ради у разі введення воєнного стану на території України? Визначте процедуру розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів.

4. Кабінетом Міністрів України та Головою Рахункової палати на розгляд ВРУ був представлений річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України. Разом з цим, на засіданні ВРУ були заслухані головні розпорядники бюджетних коштів Державного бюджету щодо мети, завдань та результативних показників бюджетних програм, що пов'язані з перерозподілом видатків за бюджетними програмами.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте повноваження Верховної Ради України, Рахункової палати України, Кабінету Міністрів України при розгляді річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України. За якою процедурою відбувається розгляд річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України? Які види звітності включає? Яке рішення приймає Верховна Рада України за результатами розгляду річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України?

5. Рішенням місцевої ради від 25 грудня 2023 року було збільшено ставку податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, що справляється на території відповідної ради на 2024 рік з 0,5 відсотків до 1 відсотка розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року за 1 квадратний метр бази оподаткування. Управлінням ДПС було сформовано та направлено платнику податків податкове повідомлення-рішення від 15 червня 2025 року із сумою податкового зобов'язання з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за 2023 і 2024 роки, застосовуючи при цьому ставку податку, що була прийнята відповідною місцевою радою рішенням від 25 грудня 2023 року.

Проаналізуйте вказане податкове повідомлення-рішення на предмет правомірності застосування ставки оподаткування.

6. Рішенням Калуської місцевої ради «Про місцеві податки і збори» від 15 липня 2025 року були встановлені індивідуальні пільгові ставки місцевих податків та зборів для окремих юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та фізичних осіб, згідно із додатком до вказаного рішення.

Проаналізуйте правомірність вказаного рішення. Який порядок встановлення місцевих податків і зборів на період дії воєнного чи надзвичайного стану?

Нормативно-правові акти:

Бюджетний кодекс України . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Деякі питання ведення обліку доходів, які надходять як плата за надання адміністративних послуг : пост. Кабінету Міністрів України від 07.08.2013 р. № 600. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/600-2013-%D0%BF>.

Інструкція з підготовки бюджетних запитів: наказ Міністерства фінансів України від 06.06.2012 р. № 687. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1057-12>.

Положення про Державну казначейську службу України: пост. Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF>.

Порядок зарахування до державного бюджету коштів, що отримуються установами України, які функціонують за кордоном : затв. пост. Кабінету Міністрів України від 10.11.2010 р. № 1037. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1037-2010-%D0%BF>.

Порядок обслуговування Державним казначейством установ України, які функціонують за кордоном: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2010-%D0%BF#Text>.

Порядок повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів: затв. наказом Міністерства фінансів України від 03.09.2013 р. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1650-13#Text>.

Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF>

Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України: Закон України від 15.03.2022 № 2134-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2134-20#Text>.

Про впровадження казначейської системи виконання державного бюджету: затв. пост. Кабінету Міністрів України та Нац. банку України від 14.01.1997 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-97-%D0%BF>

Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету: наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2002 р. № 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-02>.

Про затвердження Інструкції про складання органами Державної казначейської служби України звітності про виконання державного бюджету: наказ Державної казначейської служби України від 13.02.2012 р. № 52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0052840-12#n14>.

Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: пост. Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України»: наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 р. № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12#Text>.

Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів: наказ Міністерства фінансів України від 24.01.2012 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0196-12#Text>.

Про затвердження Порядку формування і використання закордонними дипломатичними установами України коштів державного бюджету для здійснення заходів щодо захисту прав та інтересів громадян України за кордоном і внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2001 р. № 381: пост. Кабінету Міністрів України від 11.07. 2012 р. № 651. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-2012-%D0%BF#Text>.

Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>.

Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>.

Щодо організації роботи органів Державної казначейської служби України зі складання бюджетної звітності про виконання місцевих бюджетів: наказ Державної казначейської служби від 06.02.2018 р. № 36. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0036840-18#n8>.

Тема 16. Публічні закупівлі в бюджетному процесі

Питання для обговорення

1. Інститут публічних закупівель в бюджетному процесі.
2. Замовники публічних закупівель.
3. Основні засади здійснення та процедури публічних закупівель. Контроль у сфері публічних закупівель.
4. Публічні закупівлі в умовах воєнного стану.

Завдання

1. На стадії виконання бюджету задля задоволення потреб країни, територіальних та об'єднаних територіальних громад при публічних закупівлях різних товарів, робіт, послуг можуть проводитися торги з обмеженою участю, якщо потрібна попередня перевірка кваліфікації учасників або у разі оприлюднення оголошення про проведення торгів з обмеженою участю.

В чому особливість торгів з обмеженою участю? Що відбувається на кожній стадії проведення торгів з обмеженою участю? Які процедури публічних закупівель вам відомі? Розкрийте їх зміст

2. Київський міський клінічний онкологічний центр через систему Prozorro закупив німецькі швабри Verctor в кількості 100 штук. В якості предмета закупівлі було зазначено: "Пристрій з утримувачем та текстильною насадкою». Пропозицію подав тільки один учасник, який було

визначено переможцем та у якого швабри були куплені за 220 000 грн.

Які принципи здійснення публічних закупівель було порушено при складанні тендерної документації? Хто може бути заявником при оскарженні такої закупівлі до АМКУ або до суду? Охарактеризуйте процедури оскарження публічних закупівель. Якщо при проведенні відкритих торгів тендерну пропозицію подав тільки один учасник чи потрібно повторно оголошувати торги?

3. У Законі України «Про публічні закупівлі» визначено такі способи організації здійснення закупівельної діяльності, як призначення уповноваженої особи/осіб та створення централізованих закупівельних організацій.

Які вимоги до уповноваженої особи, її основні функції та порядок роботи? Які функції централізованих закупівельних організацій та особливості їх діяльності?

4. Згідно з Висновком Державної аудиторської служби за результатами проведення моніторингу публічних закупівель було виявлено порушення Замовником абз. 4 п. 2 ч. 2 ст. 40 Закону «Про публічні закупівлі» щодо неправомірності застосування переговорної процедури закупівлі та зобов'язано Замовника усунути порушення законодавства шляхом розірвання Договору, укладеного за результатами цієї закупівлі. При цьому, на момент появи вказаного Висновку Держаудитслужби договір фактично був виконаний, на виконання умов Договору Виконавець передав, а Замовник без зауважень та заперечень прийняв обумовлені Договором послуги (консультаційні послуги), що підтверджується відповідними актами приймання послуг. Однак, Замовник направив на адресу Виконавця лист про розірвання Договору за згодою сторін протягом 10 днів на підставі вказаного Висновку Держаудитслужби. Виконавець повідомив Замовника про відмову від розірвання Договору за згодою сторін. Замовник звернувся з позовом до суду про розірвання договору.

Чи правомірні дії Виконавця зазначеного договору? Яке рішення має ухвалити суд? Які контрольні повноваження Державної аудиторської служби щодо публічних закупівель?

Нормативно-правові акти:

Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Деякі питання здійснення оборонних закупівель службою державного замовника: пост. Кабінету Міністрів України від 16.05.2023 р. № 494. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/494-2023-%D0%BF/ed20240523>.

Про затвердження Порядку планування, формування, особливості розміщення, коригування оборонних закупівель, здійснення контролю та звітування про їх виконання, а також оприлюднення інформації про оборонні закупівлі: пост. Кабінету Міністрів України від 3.03.2021 р. № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2021-%D0%BF#Text>.

Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

Тема 17. Державний (місцевий) кредит (запозичення) та борг

Питання для обговорення

1. Види державних та місцевих запозичень. Порядок здійснення державних (місцевих) запозичень.
2. Поняття державних та місцевих гарантій. Порядок надання державних та місцевих гарантій.
3. Поняття державного (місцевого) боргу. Обслуговування, погашення та управління державним (місцевим) боргом.

Завдання

1. За результатами звіту про виконання державного бюджету за 1 квартал 2025 р. розмір державного боргу збільшився на 25%. Серед чинників зростання встановлено збільшення місцевого боргу бюджету міста Харків та боргу державного підприємства – «Харківське державне авіаційне виробниче підприємство». Для подолання такої ситуації Кабінет Міністрів України прийняв рішення здійснити внутрішні та зовнішні запозичення у розмірі 2 млн грн.

Проаналізуйте ситуацію. Дайте визначення державного боргу, зазначте чи є такими, що впливають на зростання боргу ті, що вказані в умові завдання (проаналізуйте кожний окремо). Визначте процедуру (умови) здійснення державних та місцевих запозичень.

2. Україна у зв'язку із стрімким зростанням дефіциту Державного бюджету, в

односторонньому порядку змінила умови (строк та відсотки) кредитних угод попередніх років та отримала транш у розмірі 3,2 млрд. доларів від Міжнародного валютного фонду у межах кредитної програми “Stand-by”. Отримані кошти були використані на погашення заборгованості по заробітній платі та виплату пенсій, погашення раніше одержаних позик (як внутрішніх, так і зовнішніх) та виплату субсидій населенню.

Проаналізуйте ситуацію. Які принципи кредитування були порушені? Визначте та проаналізуйте міжнародні кредитні установи та організації світу (історія заснування, мета та принципи діяльності). Наведіть конкретні приклади співпраці останніх з Україною та українськими підприємствами за останні 5 років.

3. 16 травня 2025 р. Міністерством фінансів України було прийнято рішення про надання державної гарантії в сумі, що еквівалентна 1 700 000 доларів США, для забезпечення виконання боргових зобов'язань Газопостачальної компанії “Нафтогаз України” за кредитним договором із Європейським банком реконструкції та розвитку.

Чи є правомірним таке рішення? Окреслить процедуру надання державних гарантій: суб'єкти, умови та форма рішення.

4. На основі статистичних даних розрахуйте співвідношення державного боргу України до ВВП України за останні 5 років. Проаналізуйте динаміку цього показника, визначте фактори, що вплинули на його зміну.

5. На основі статистичних даних проаналізуйте показники Державного боргу України за останні п'ять років за типом кредитора. Зазначте динаміку цього показника та фактори, що вплинули на його зміну.

Нормативно-правові акти:

Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Порядок визначення необхідності, розміру та виду майнового забезпечення під час надання кредитів (позик), залучених державою або під державні гарантії: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 14.04.2011 р. № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2011-%D0%BF#Text>.

Порядок відбору інфраструктурних проєктів, які фінансуються та/або витрати яких рефінансуються за кошти державного бюджету: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1245. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1245-2021-%D0%BF#n12>.

Порядок встановлення розміру плати за надання кредитів (позик), залучених державою, або державних гарантій: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 17.03.2011 р. № 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/256-2011-%D0%BF#Text>.

Порядок здійснення місцевих запозичень: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF>.

Порядок надання місцевих гарантій: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 14.05.2012 р. № 541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF#Text>.

Порядок покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 р. № 1204. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1204-2010-%D0%BF#Text>.

Порядок продажу прав вимоги погашення простроченої більше ніж на три роки заборгованості перед державою за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, та кредитами з бюджету: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 13.06.2011 р. № 402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2011-%D0%BF/ed20121206#Text>.

Порядок продажу прав вимоги погашення простроченої більше ніж на три роки заборгованості перед державою за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, та кредитами з бюджету: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 р. №. 402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2011-%D0%BF#Text>.

Порядок розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках: затв. пост. Кабінету Міністрів України від 12.01.2011 р. №. 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6-2011-%D0%BF#Text>.

Про випуск казначейських зобов'язань: пост. Кабінету Міністрів України від 05.09.2012 р. № 836. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/836-2012-%D0%BF#Text>.

Про випуск облігацій внутрішньої державної позики “Військові облігації”: пост. Кабінету Міністрів України від 25.02.2022 р. № 156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-2022-%D0%BF#Text>.

Про відкритість використання публічних коштів: Закон України 11.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>.

Про депозитарну систему України: Закон України від 6.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17#Text>.

Про затвердження Порядку ведення Реєстру місцевих запозичень та місцевих гарантій: наказ Міністерства фінансів України від 25.07.2012 р. № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1375-12#Text>.

Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом і державними деривативами: Закон України від 19.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-19#Text>.

Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

Про розміщення (емісію) облігацій внутрішніх державних позик: пост. Кабінету Міністрів України від 31.01.2001 р. № 80. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80-2001-%D0%BF#Text>.

Про розміщення (емісію) облігацій зовнішніх державних позик: пост. Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 р. №186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/186-2018-%D0%BF#Text>.

Про утворення Агентства з управління державним боргом України: пост. Кабінету Міністрів України від 12.02.2020 р. №. 127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2020-%D0%BF#Text>.

Тема 18. Контроль та аудит у бюджетному процесі

Питання для обговорення

1. Поняття, мета, об'єкти і суб'єкти бюджетного контролю.
2. Форми і способи бюджетного контролю
3. Методи бюджетного контролю.

Завдання

1. За результатами проведеної перевірки органами Державної казначейської служби України встановлено невідповідність кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету.

Чи можуть органи Державної казначейської служби здійснювати контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету? Назвіть та охарактеризуйте повноваження Державної казначейської служби з контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

2. Рахункова палата України, розглядаючи проект річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України, звернула увагу на такі порушення, допущені при його складанні:

- 1) річний звіт складено за особливою формою, відмінною від форми складання місячного та квартального звітів;
- 2) річний звіт об'єднує декілька окремих звітів;
- 3) включено звіт про власний капітал;
- 4) звіт про фінансовий стан (баланс) Державного бюджету не відповідає даним бухгалтерського обліку та звітності органів Державної казначейської служби України;
- 5) річний звіт не містить звіту про використання коштів з резервного фонду (тому, що такий фонд передбачений тільки на рівні місцевих бюджетів);
- 6) звіт про стан державного боргу і гарантованого державою боргу складено в іноземній валюті (доларах США).

Які з перелічених пунктів дійсно порушують бюджетне законодавство, а які відповідають йому?

Нормативно-правові акти:

Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту: пост. Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF#Text>.

Положення про Державну казначейську службу України : пост. Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text>.

Положення про Державну фінансову інспекцію України : пост. Кабінету Міністрів України

від 06.08.2014 р. № 310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2014-%D0%BF#Text>.

Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-viii#Text>.

Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.

Про порядок адміністрування єдиного веб-порталу використання публічних коштів : пост. Кабінету Міністрів України від 14.09.2015 р. № 694. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/694-2015-%D0%BF#Text>.

Про порядок координації одночасного проведення планових перевірок (ревізій) контролюючими органами та органами державного фінансового контролю: пост. Кабінету Міністрів України від 23.10.2013 р. № 805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2013-%D0%BF#Text>.

Тема 19. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства

Питання для обговорення

1. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.
2. Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства.

Завдання

1. Які заходи впливу може застосовувати Рахункова палата України за виявлення нецільового використання коштів бюджету? Чи передбачено відповідальність у разі виявлення факту невідповідності звіту про фінансовий стан (баланс) Державного бюджету даним бухгалтерського обліку та звітності органів Державної казначейської служби України?

2. Відповідно до пункту 6 частини 1 статті 116 Бюджетного кодексу України порушенням бюджетного законодавства визнається порушення встановленого порядку або термінів розгляду проєкту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет).

Які заходи впливу передбачені за дане порушення бюджетного законодавства, порядок їх застосування? Які види юридичної відповідальності встановлені за порушення бюджетного законодавства, їх співвідношення із заходами впливу?

Нормативно-правові акти :

Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

Положення про Державну казначейську службу України : пост. Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF>.

Положення про Державну фінансову інспекцію України : пост. Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2014-%D0%BF>.

Положення про Державну фіскальну службу України : пост. Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.

Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-viii#Text>.

Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.

Про порядок адміністрування єдиного веб-порталу використання публічних коштів : пост. Кабінету Міністрів України від 14.09.2015 р. № 694. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/694-2015-%D0%BF>.

ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Фінансове право» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль оцінюється у діапазоні від 0 до 40 балів; підсумковий контроль знань – від 0 до 60 балів.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5). Сумарна кількість балів за результатами поточного контролю не може перевищувати 40;

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі тесту чи колоквіумів.

- впродовж семестру студенти виконують *самостійну роботу* (у формі індивідуальної) (підготовка презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10 балів.

Мінімальна кількість балів, необхідна для допуску до іспиту – 25 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є іспит. Мінімальна кількість балів для отримання іспиту – 60.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Поточний контроль			Індивідуальна робота студентів	Підсумковий Контроль (іспит)	Підсумкова оцінка знань
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль №3			
п/з, с/з, колоквіум	п/з, с/з, колоквіум	п/з, с/з, колоквіум			
Max 4	Max 12	Max 14	max 10	Max 60	max 100

Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 2	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	1	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	0,5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 5	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість несуттєвих помилок.
	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість суттєвих помилок.
	1	Прогалини в знаннях, здобувач слабо володіє матеріалом.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Тестове завдання	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з тем, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Результати опрацювання матеріалу високі, але є незначна кількість несуттєвих помилок.
	3	Добре засвоєння матеріалу з тем, але є окремі помилки.
	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	1	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.

Оцінка індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти: Наукова доповідь	Max 10	Послідовно, систематизовано, логічно, грамотно, повно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Ґрунтовно вивчена сучасна вітчизняна та зарубіжна наукова література, нормативні джерела, судова практика, практика органів охорони правопорядку, офіційна статистика. Наведені посилання на використані джерела. Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота правильно структурована, має вступ (обґрунтування актуальності дослідження, постановка його мети та завдання),
---	--------	---

		повно висвітлено стан наукової розробленості проблеми, наведено узагальнення наукової літератури, законодавства та інших джерел. Окрім викладення матеріалу робота містить власний авторський підхід до вирішення розглядуваної проблеми та висновки. Наукова доповідь ілюструється за допомогою презентації.
	8	Послідовно, систематизовано, логічно, грамотно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Автор використав основні сучасні вітчизняні та зарубіжні наукові літературні джерела, законодавство, релевантну правозастосовну практику. В роботі наведені посилання на використані інформаційні джерела. Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота добре структурована, має обґрунтування актуальності дослідження; висвітлюється загальний стан наукової розробленості проблеми. Окрім викладення матеріалу робота містить аргументовані авторські висновки. Наукова доповідь ілюструється за допомогою презентації.
	6	Послідовно та грамотно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Автор використав незначну кількість сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових літературних джерел, законодавство, правозастосовну практику. В роботі наведені посилання на використані джерела. Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота структурована, має обґрунтування актуальності дослідження, висвітлюється стан наукової розробленості проблеми. Окрім викладення матеріалу робота містить окремі авторські висновки.
	5	Робота недостатньо структурована, не має послідовності та логічності викладення матеріалу. Автор використав сучасні вітчизняні джерела. Наявна незначна кількість посилань на судову та / або правозастосовну практику. Представлена робота не повністю відповідає вимогам, які висувуються до робіт такого рівня, не містить достатнього обсягу, який би дозволив усвідомити сутність питання чи проблеми, задля розкриття яких вона виконувалася.

		Обрана тема є актуальною, але відсутній авторський підхід при дослідженні більшості питань.
	3	Робота недостатньо структурована, не має змістовної логічності у викладенні матеріалу. Автор використав сучасні вітчизняні джерела, але не звернувся до правозастосовної практики. Представлена робота не в повній мірі відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня, виконана неакуратно, не містить достатнього обсягу, який би дозволив усвідомити сутність питання чи проблеми, задля розкриття яких вона виконувалася; відсутні авторські висновки.
	Min 0	Представлена робота не відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня; містить ознаки академічної недоброчесності.
Реферат	Max 5	Питання плану реферату висвітлені повно. Проаналізовані представлені в навчальній та науковій літературі погляди щодо предмета дослідження; на основі їх порівняльної оцінки висловлене особисте ставлення автора до кожного з них, а також надана власна оцінка запропонованим у літературі пропозиціям стосовно шляхів вирішення таких проблемних питань, які стосуються теми, та (або) висловлені авторські пропозиції. Реферат виконаний самостійно та не містить некоректних запозичень. Реферат ілюструється за допомогою презентації.
	4	Переважає більшість питань плану реферату висвітлена повно та точно. Одне з питань розкрито недостатньо повно або при його висвітленні допущена суттєва помилка. Проаналізовані основні літературні джерела, рекомендовані кафедрою при написанні роботи на відповідну тему. Реферат виконаний самостійно та не містить некоректних запозичень. Реферат ілюструється за допомогою презентації.
	3	Питання плану теми висвітлені поверхово. При написанні реферату використана незначна кількість монографічних та нормативних джерел із числа рекомендованих кафедрою. При розкритті питань плану допущені грубі помилки.

	Min 0	Тема реферату не розкрита або в ній виявлено некоректні запозичення (плагіат).
Анотування прочитаної додаткової літератури з курсу	Max 3	В роботі здійснена анотація обраних за погодженням з викладачем-науковим керівником джерел. Наведено бібліографічний опис анотованого джерела, надана характеристика його змісту, виділена головна ідея, ключові положення. Анотація містить не лише огляд прочитаного матеріалу, а й аналітичну позицію здобувача вищої освіти з приводу отриманої інформації. Здобувач продемонстрував уміння працювати з літературою, аналізувати норми чинного законодавства, використовувати наукові джерела та правозастосовну практику, робити обґрунтовані висновки. Анотація відповідає вимогам, які пред'являються до такого виду робіт. Вказуються причини обрання певної теми, джерел, робіт конкретних авторів, обґрунтовується актуальність теми, наводиться думка здобувача щодо усвідомленого матеріалу та формулюється висновок.
	2	Анотація здійснена поверхнево, містить лише огляд прочитаного матеріалу. Здобувач не продемонстрував уміння працювати з літературою, ґрунтовно аналізувати норми чинного законодавства, використовувати у необхідній кількості наукові джерела та правозастосовну практику, виокремлювати проблеми правозастосування та головну думку. Зроблені висновки не повною мірою відображають зміст анотованого матеріалу або є помилковими.
	Min 0	Анотація містить лише загальний огляд дослідженого матеріалу. Зроблені висновки не відображають його зміст, є помилковими або містять ознаки академічного плагіату.
Узагальнення правозастосовної практики	Max 10	Здобувач вищої освіти проаналізував 30-50 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів. Узагальнення належним чином оформлено, наведені посилання на джерела інформації, містить вступ, в якому вказується на актуальність та мету роботи, змістовну частину, яка структурує процесуальні документи відповідно до правової позиції, та висновки.

		У висновках зроблено акцент на проблемах правозастосування, наявності розбіжностей у тлумаченні норми та/або у правозастосуванні, недоліках і похибках у діяльності правозастосовних органів, існуванні прогалин у законодавстві, неоднаковості у тлумаченні оцінних понять тощо. Узагальнення ілюструється за допомогою презентації.
	8	Здобувач вищої освіти проаналізував не більше 30 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів. Узагальнення оформлено належним чином, має вступ, змістовну частину та висновки. Втім, змістовна частина містить просте перерахування джерел без виокремлення правової позиції правозастосовника, не систематизовані належним чином проблеми правозастосування або це здійснено неповно чи неточно. У висновках вказано на проблеми правозастосування, наявність розбіжностей у тлумаченні норми та/або у правозастосуванні, недоліки та похибки правозастосовних органів, існування прогалин у законодавстві, неоднаковість у тлумаченні оцінних понять та ін.
	6	Здобувач вищої освіти проаналізував не більше 20 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів. Узагальнення оформлено належним чином, має вступ, змістовну частину та висновки. Втім, змістовна частина складається з простого перерахування джерел без виокремлення правової позиції правозастосовника, належним чином не систематизовані проблеми правозастосування або це здійснено неповно чи неточно. У висновках не визначені проблеми правозастосування, не наведено розбіжностей, які мають місце у правозастосовній практиці.
	4	Здобувач вищої освіти проаналізував не більше 10 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів. Узагальнення оформлено належним чином, має вступ, змістовну частину та висновки. Втім, змістовна частина складається з простого перерахування джерел без виокремлення правової позиції правозастосовника, не

		систематизовані належним чином проблеми правозастосування або це здійснено неповно чи неточно. У висновках не виокремлено проблеми правозастосування, не наведено розбіжностей, які мають місце у правозастосовній практиці, задля чого здійснювалося узагальнення.
	2	Здобувач вищої освіти проаналізував не більше 5 судових рішень, процесуальних документів тощо, які були узагальнені ним особисто чи отримані з відповідних реєстрів. Узагальнення оформлено належним чином, має вступ, змістовну частину та висновки. Втім, змістовна частина складається з простого перерахування джерел без виокремлення правової позиції правозастосовника, належним чином не систематизовані проблеми правозастосування або це здійснено неповно чи неточно. У висновках не виокремлено проблеми правозастосування, не наведено розбіжностей, які мають місце у правозастосовній практиці, задля чого здійснювалося узагальнення.
	Min 0	Відсутній аналіз обраних судових рішень або відповідних процесуальних документів, викладено лише зміст зібраних матеріалів. Узагальнення належним чином не оформлене та не структуроване; не наведені посилання на використані джерела інформації.
Есе	Max 3	Есе виконано самостійно, сумлінно та добросовісно. Містить ключову ідею, що розкривається у змісті роботи на конкретних прикладах із судової практики, прецедентах Європейського суду з прав людини, підходах науковців, але з формуванням та наведенням автором власного ставлення до досліджуваного питання.
	2	Есе фрагментарно розкриває ключову ідею, містить методологічні помилки, недостатнє обґрунтування досліджуваного питання.
	1	Есе фрагментарно розкриває ключову ідею, не відповідає стилю есе, не містить авторського висновку щодо розглядуваного питання.
	Min 0	Тема есе не розкрита або в ній виявлено некоректні запозичення (плагіат).

Складання термінологічного словника	10	Здобувач вищої освіти повністю виконав завдання стосовно створення заздалегідь узгодженого переліку термінів, що відображають термінологію галузі (кількох галузей) знань або лексику спеціальної сфери. Складено список термінів, пов'язаних із певною тематикою дисципліни, що вивчається, та надано їх визначення. Підготовлений словник містить не менше 30 термінів. Здобувач спирався при підготовці словника на чинне законодавство, міжнародні нормативні акти, практику Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України та Верховного Суду, а також сучасну вітчизняну та зарубіжну наукову літературу за обраною темою.
Розробка схем, таблиць, діаграм	5	Розроблено схему, таблицю, діаграму на основі комплексного аналізу чинного законодавства, узагальнення правозастосовної практики, опанування літературних джерел з навчальної дисципліни, яку вивчає здобувач вищої освіти. Належна систематизація матеріалу дозволила ґрунтовно проаналізувати взаємозв'язки, відмінності тощо. Цей вид індивідуальної роботи бажано проілюструвати презентацією, що значно підвищує її ілюстративність. Робота виконана акуратно, ретельно, ґрунтовно, самостійно.
Розробка тестових завдань	5	Здобувач вищої освіти підготував добірку тестових завдань (не менше 15 питань) з окремої теми навчальної дисципліни. Завдання охоплюють ключові поняття та категорії, сформульовані чітко та без двозначностей. У тестах застосовані різні типи питань (закриті з однією правильною відповіддю, множинний вибір або відкриті, де потрібно самостійно вписати чи сформулювати відповідь), що дозволяє перевірити засвоєння матеріалу на різних рівнях складності. Тестове завдання має містити чотири варіанти відповідей, а дистрактори мають бути правдоподібними та однорідними з правильною відповіддю. Робота виконується індивідуально, з урахуванням вимог до складання тестів, базується на навчальній і науковій літературі, чинному законодавстві та практичних прикладах.

Створення презентації	3	За допомогою програми Microsoft PowerPoint або за вибором здобувача іншого зручного програмного забезпечення підготовлено презентацію однієї з тем навчальної дисципліни, що вивчається. Подача матеріалу повинна бути динамічною, цікавою, ілюстративною, з використанням різних видів зображень. Презентація має містити не менше 10 слайдів та повністю розкривати питання.
Створення короткометражного фільму	10	Презентується фільм тривалістю не менш 2-3 хвилин аудіо-відео або відео контенту. Сюжет фільму ґрунтується єдиною метою, містить ідею, яка заздалегідь обговорена з науковим керівником. Фільм виконаний якісно, звук чіткий, є доступним для перегляду.
Написання та опублікування наукової статті	10	Наукова стаття є логічно завершеною, ґрунтовною, в ній досліджено найбільш актуальні проблеми чи певне питання, яке є важливим для поглиблення знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни, що ним вивчається. Стаття має науковий стиль викладу. Змістовно їй притаманні точність, зрозумілість, зв'язаність (логічна несуперечливість), цілісність, грамотність, довершеність матеріалу та його високий науковий рівень. Структурні елементи статті відповідають вимогам видання, до якого вона подається. Максимальний бал виставляється за умови опублікування підготовленої статті видавництвом.
Написання та опублікування тез доповіді на конференції	5	Тези виступу на науково-практичній чи науковій конференції відповідають вимогам, які висуваються до такого виду роботи. Вони лаконічно формують ключові моменти, що презентують доповідь, з якою здобувач вищої освіти виступив або бажає виступити на конференції. Тези оформлені відповідно до вимог, що висуваються організаторами конференції чи видавництвом. Максимальний бал виставляється за умови їх опублікування.

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90–100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80–89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75–79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70–74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35–59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВЕ ПРАВО»

для студентів 3 курсу
денної форми навчання
галузі знань 08 «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

Укладачі: Дмитрик Ольга Олександрівна,
Дамірчиев Мушфік Іскандер Огли,
Деменко Олександр Євгенович,
Єфремова Катерина Вікторівна,
Котенко Артем Михайлович,
Маринів Наталія Анатоліївна,
Товкун Людмила Вікторівна,
Шаренко Максим Сергійович,
Галинська Карина Юріївна,
Овчаренко Анастасія Сергіївна,
Паращенко Олександра Костянтинівна,
Павлуненко Катерина Леонідівна.

Відповідальний за випуск:
Дамірчиев Мушфік Іскандер Огли